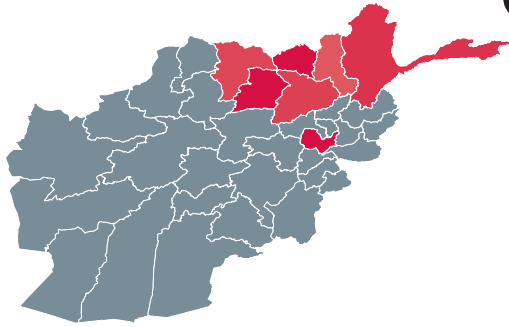

د کانیزو زیرمو پایښتونکی استخراج

وضعیت

افغانستان د معدني زیرمو لکه مسو، لیتیم، اوسپنې، نادره فلزاتو، سرو زرو او کوبالت په څیر زیاته شتمني لري. که چېرې دا هیواد خپلې زیرمې په پایښتونکی توګه استخراج کړي کیدای شي د نړۍ د معدني منرالونو د لویو صادرونکو په ډله کې راشي. د کان ایستني د فعالیتونو څخه د مالیې عواید حتی کولی شي افغانستان ته د دې توان ورکړي چې په نړیوالو مالي بسپنه ورکوو نکو باندې خپل تړاو پای ته ورسوي. خو دا کار ددې غوښتنه کوي چې افغان حکومت د کانونو د زیرمو استخراج او پلورل په داسې توګه اداره کړي چې ډاډ ترلاسه شي چې عواید واقعاً بیرته هیواد ته ځي او د هغه د پراختیا په لاره کې کارول کيږي.

د کان ایستني د ډیر شمیر غیرقانوني او غیر رسمي فعالیتونو برسیره، د جواز د شفافه صادرولو او څارنې په برخه کې هم نیمګړتیاوې شتون لري. علاوه پردې، د دې سکتور څخه د دولت عواید د دوو وزارتونو له خوا راټولېږي، چې په مالي مدیریت باندې منفي اغیزه لري. د خامو توکو د استخراج او د هغه څخه د عوایدو په اړه د افغانستان د کانونو او پترولیم د وزارت لخوا راټول شوي معلومات هم خورا محدود دي، او وزارت هیڅ کوم راپور نه خپروي.

د کمزوري عمومي شرایطو او ناسیا مقرراتو په پایله کې، اوس مهال په افغانستان کې د استخراجي سکتور ډیر لږ نړیوال شرکتونه شتون لري. پداسې حال کې چې د کانونو فعالیتونه د کوچنیو او ورو شرکتونو لخوا ترسره کېږي، دا فعالیتونه د دولت له خوا نه په پراخه توګه کنټرولېږي. د کانونو او پترولیم وزارت خپل نهادي، سازماني او اداري حدودو ته رسېدلی دی، او دا کار د هغه وزارت د عمل او د مقرراتي کار د ترسره کولو وړتیا په زیاته کچه محدودوي.

موخه

د افغانستان د کانونو او پترولیم وزارت د ښې حکومتوالۍ د معیارونو سره سم استخراجي فعالیتونه اداره کوي. استخراجي فعالیتونه په شفافه او منظمه توګه ترسره کېږي تر څو ډاډ ترلاسه شي چې دولتي عواید په سمه توګه بیرته د هیواد د پراختیا په لاره کې لګول کېږي او د کان ایستني په صنعت کې پانګونه په راتلونکي کې خورا ګټوره شي.

اقدامونه او پایلې

د Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) اداره د GmbH اداره د المان د اقتصادي همکاریو او پراختیا د فدرال وزارت (BMZ) په استازیتوب د ۲۰۱۴ کال راهیسې کار کوي چې د افغانستان د کانونو او پترولیم وزارت ته د ستراتیژیک مقرراتي ظرفیت د سمون او د کانونو د څارنو د اغیزمنې سرته رسولې په لاره کې سلامشوره ورکړي لکه د کان ایستني په سکتور کې د مقرراتو او تګلارو نوي کول، د اداري څانګو او د کان ایستني د څارنې د ادارو د ظرفیتونو جوړول، او د نړیوالو معیارونو په راوستلو سره په استخراجي سکتور کې د روټوب او شفافیت ټینګول.

د تقنیني بدلونونو دپاره سپارښتنې

د کان ایستني قانون چې په ۲۰۱۴ کال کې تصویب شو ونشو کولای اړین حقوقی روښانتیا رامنځته کړي. متناقص، مبهم او په ځینو حالاتو کې، ناکافي مقررات فساد ته زمینه برابروي او پانګوال مایوسه کوي. په پایله کې، دې پروګرام د نوموړي قانون جامع تحلیل ترسره کړ او مقرراتي وړاندیزونه یې منځته راوړل چې اوس د بیاکتني پروسې ته ورکول کېږي. د کانونو او پترولیم وزارت د جنډر د یوې پالیسۍ د جوړولو په برخه کې هم مرسته په لاس راوړي.

د کانونو او پترولیم د وزارت او د څارنې د ولایتي ادارو د ۳۴۸ تنو کارکوونکو دپاره ۲۱ روزنیز کورسونه

لنده کتنه

پروګرام	د افغانستان په استخراجي سکتور کې د ښې حکومتوالۍ ټینګول
دستور ورکوونکی	د المان د اقتصادي همکاریو او پراختیا فدرال وزارت (BMZ)
شریکان	د افغانستان د کانونو او پترولیم وزارت
پلۍ کوونکی سازمان	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
ولایت	کابل، بدخشان، بغلان، بلخ، کندز، سمنګان او تخار
د پروګرام موخه	د افغانستان د کانونو او پترولیم وزارت د ښې حکومتوالۍ د معیارونو پر بنا استخراجي فعالیتونه اداره کوي

د افغانستان په استخراجي سکتور کې د ښې حکومتوالۍ د ټینګښت پروګرام د ۲۰۱۵ کال راهیسې افغاني څارونکي په شمیر ډګرونو لکه د منرالي زیرمو په سمه پیژندنه او تشخیص، د استخراج د حجمونو په محاسبه، د تړونونو په مدیریت او د کانونو په څارنه کې روزي.

د ۲۰۱۶ کال د جولای د میاشتې نه د اګست تر میاشتې پورې د ۲۰ تنو افغاني څارونکو د پاره یو دوه میاشتینۍ روزنیز پروګرام د استانبول په تخنیکي پوهنتون کې د فرایبرګ د کان ایستې او تکنولوژۍ د پوهنتون سره په ګډې همکارۍ جوړ شو. په دغه پروګرام کې تخصصي موضوعګانې تدریس شوي، لابراتواري او ساحوي تمرینونه ترسره شول او د ۱۰ کانونو څخه چې د افغانستان د کان ایستې د سکتور سره یې اړیکه درلوده د نوموړې روزنې د یوې برخې په توګه لیدنه وشوه. د روزنې ګډونوالو په بیلابیلو ډګرونو لکه د کان ایستې او پروسس د عصري تکنولوژۍ، د سروې او چاپیریال د تکنولوژۍ، د کانونو د اعاده کولو، د سرچینو د مدیریت، د کان ایستې د نړیوال قانون، د کان ایستې د اداره کولو او د منرالونو د اقتصاد په اړه لارښوونې په لاس راوړې.

نوي په لاس راغلې پوهه به هغوی وتوانوي چې په افغانستان کې استخراجي کړنې په لاملې توګه وارزوي او د چاپیریال او مصونیت معیارونه په لاغیزمنه توګه وڅاري. بل ګام به داوي چې نوموړي ګډونوال خپله پوهه په ولایاتو کې خپلو همکارانو ته د کورني روزنې په ترڅ کې ولېږدوي.

د کانونو او پترولیم وزارت ادارې او د څارنې زیات شمیر دندې ولایتي ادارو ته وسپارلې. د دې لپاره چې د نوموړو ادارو کارکوونکو ته ددې توان ورکړل شي چې نوموړې دندې په ماهرانه توګه ترسره کړي، د کابل، بدخشان، بغلان، بلخ، کندز، سمنګان او تخار د ولایاتو څخه د کان ایستې د څارونکو او د اداري کارپوهانو په ټولیزه توګه ۳۴۸ تنو په اداري او تخنیکي روزنیزو کورسونو کې ګډون وکړ. په ترکیې، ایران او جنوب امریکې کې ۲۶۱ تنه افغان څارونکي د کان ایستې د کمپنیو او چارو او د کانونو د څارنې د عصري کړنلارو سره آشنا شول، او د تخصصي او انجینري موضوعګانو په برخه کې وروزل شول. لس څارونکي هم په ولایاتو کې د دوی د روزنیزو دندو دپاره چمتو شول. برسيره پردې، د نوموړي وزارت د منجمنت منځني او لوړې کچې ۲۲ تنو کارکوونکو چې ۲۵ سلنه یې ښځې جوړوي، په روزنیزو کورسونو کې ګډون وکړ. په پایله کې، هغوی اوس په دې موقف کې دی چې د بیلګې په توګه د منرالي زیرمې د استخراج د جوازونو د غوښتنلیکونو مراحل په موقع سره او په ماهرانه توګه ترسره کړي. د نوموړي وزارت د ۱۵ تنو کارکوونکو سره چې اوس مهال د لسانس په درجه په زده کړه بوخت دي مرسته کيږي تر څو هغوی وکولای شي په راتلونکي کې د منجمنت په پوستونو کې وګمارل شي.

رویتوب

دا پروګرام د افغانستان د کانونو او پترولیم وزارت ته د کان ایستې د نړیوالو معیارونو په پلي کولو کې سلامشوره ورکوي. په دې اړه افغانستان د ۲۰۱۰ کال راهیسې د استخراجي صنایعو د شفافیت د نړیوال نوښت (EITI) د پوره غړیتوب د لاسته راوړلو په لاره کې زیار باسي. دا پروګرام د افغانستان د استخراجي صنایعو د شفافیت د نوښت سره د استخراجي صنعت، دولت او مدني ټولني تر منځ د همکارۍ د ټینګښت په لاره کې مرسته کوي. افغاني نوښت د نوموړي کار د یوې برخې په توګه د ډیالوګ غونډې جوړوي چې په هغو کې د مدني ټولني، دولتي ادارو او خصوصي سکتور استازي ګډون کوي. د غونډو پایلې د هیواد د منرالي زیرمو د پایښتونکي استخراج په باب دولتي ډیالوګ کې شاملېږي. د نوموړي نوښت معیارونه په ملي تګلارو لکه د افغانستان د ملي سولې او پراختیا په چوکاټ کې هم په پام کې نیول کېږي.

د استخراجي صنایعو د شفافیت په نړیوال نوښت (EITI) کې د افغانستان د پوره غړیتوب په موخه د سلامشورې د خدمتونو عرضه کول

افغانستان نیت لري چې تر ۲۰۲۰ کاله پورې د کان ایستې د شرکتونو د مالکیت وضعیت د نوموړي نوښت د معیارونو سره سم په منظمه توګه خپور کړي. د دې موخې دپاره یوه لارښود جوړ شوی دی چې د پلي کیدو په لومړیو پړاوونو کې قرارلري. د استخراجي سکتور څخه عواید اوس مهال په کلنیو ریپوټونو کې هم خپرېږي. برسيره پردې، د رویتوب زیاتول او د خلکو شمولیت په دولت باندې د هغو باورټیا زیاتوي. او نوموړي کارونه په استخراجي سکتور کې د پانګونې د لږېر ثابت او اغیزمن اقلیم په منځته راتلو کې مرسته کوي.

د ۲۰۱۷ کال د جنوري میاشت

اړیکه:

آرنیم فیشر

د افغانستان په استخراجي سکتور کې د ښې حکومتوالۍ د ټینګښت د پروګرام منجر
ایمیل: arnim.fischer@giz.de